

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

MAKROEKONOMSKI IZVJEŠTAJ CENTRALNE BANKE CRNE GORE I kvartal 2022. godine

Podgorica, 2022. godine

IZDAVAČ	Centralna banka Crne Gore Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 6 81000 Podgorica telefon +382 20/664-997, 664-269 fax +382 20/664-576
INTERNET STRANICA	http://www.cbcg.me
SAVJET CENTRALNE BANKE	dr Radoje Žugić, guverner dr Nikola Fabris, viceguverner Miodrag Radonjić, viceguverner dr Zorica Kalezić, viceguverner dr Milorad Jovović Ruždija Tuzović dr Nikola Milović
GRAFIČKA PRIPREMA	Nikola Nikolić Nikola Marđonović

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korišćenja podataka iz Izvještaja obavezno navedu izvor.

SADRŽAJ

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI	7
1. REALNI SEKTOR	11
1.1. Bruto domaći proizvod	13
1.2. Djelatnosti	15
1.3. Cijene	21
1.4. Tržište rada	24
2. MONETARNA KRETANJA	29
2.1. Najvažnija kretanja u bankarskom sektoru	31
2.2. Kamatne stope banaka	49
2.3. Mikrokreditne finansijske institucije	52
2.4. Lizing društva	55
2.5. Faktoring društva	56
3. EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA	57
4. TRŽIŠTE KAPITALA	61
5. FISKALNI SEKTOR	67
5.1. Budžet Crne Gore	69
5.2. Državni fondovi	72
6. DRŽAVNI DUG	75
6.1. Unutrašnji državni dug	78
6.2. Spoljni državni dug	78
6.3. Izdate državne garancije	80
6.4. Otplata državnog duga	81
7. EKSTERNI SEKTOR	83
7.1. Platni bilans	87
7.2. Finansijski račun	96
8. ANALIZA TRŽIŠTA NEKRETNINA	99
9. MEĐUNARODNA EKONOMIJA	107
9.1. Globalna ekonomska i finansijska kretanja	109
9.2. Eurozona	112
9.3. Region	114
10. NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJI	117
11. PRILOZI	121

PREGLED MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA

	2021.	Q1 2022.	%
REALNI SEKTOR			
BDP (u tekućim cijenama, u milionima eura) ¹	4.911,62	5.306,40	
Industrijska proizvodnja (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	4,9	-15,2	
Proizvodnji šumskih sortimenata iz državnih šuma (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	-48,5	iznad 200,00	
Građevinarstvo (u odnosu na isti period prethodne godine-mjereno efektivnim časovima) ²	0,7	-6,10	
Zaposlenost			
Broj zaposlenih (decembar i mart)	211.302	214.917	
Broj nezaposlenih (decembar i mart)	57.386	53.409	
Stopa inflacije			
Potrošačke cijene godišnja stopa (decembar i mart)	4,6	9,7	
Prosječna zarada bez poreza i doprinosa (prosjeak za period) ²	532	699	31,39
MONETARNI SEKTOR (u milionima eura)³			
Ukupni depoziti	4.201,2	4.280,7	1,89
Depoziti nefinansijskog sektora	1.199,8	1.229,4	2,47
Depoziti stanovništva	1.350,9	1.450,3	7,36
Depoziti opšte vlade	276,8	279,5	0,99
Centralna vlada	205,0	209,8	2,36
Lokalna vlada	67,2	65,7	-2,23
Fondovi socijalne sigurnosti	4,5	3,9	-13,32
Depoziti finansijskog sektora	52,3	53,1	1,63
Depoziti - ostalo	1.321,6	1.268,4	-4,02
Ukupni krediti	3.360,3	3.439,7	2,36
Kreditni nefinansijskom sektoru	1.157,5	1.230,2	6,29
Kreditni stanovništvu	1.431,5	1.465,6	2,38
Kreditni opštoj vladi	263,2	243,4	-7,50
Centralna vlada	227,7	207,9	-8,68
Lokalna vlada	35,5	35,5	0,03
Fondovi socijalne sigurnosti	0,0	0,0	
Kreditni finansijskom sektoru	19,9	20,0	0,02
Kreditni - ostalo	488,2	480,5	-1,58
EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA			
Prosječna kamatna stopa na 91-dnevne državne zapise, posljednja			
Prosječna kamatna stopa na 182-dnevne državne zapise, posljednja	0,90%	0,90%	
TRŽIŠTE KAPITALA			
Promet na berzi (u milionima eura) ²			
Montenegro berza	46,5	2,0	
Berzanski indeksi			
MNSE10	764,72	778,83	1,85
MONEX	9.867,37	9.912,38	0,46
FISKALNI SEKTOR (u milionima eura)			
Tekući prihodi ⁴	2.194,0	n/a	
Izdaci ⁴	2.287,5	n/a	
Suficit/deficit ⁴	-93,5	n/a	
Eksterni državni dug (u milionima eura) ⁵	3.688,48	3.671,19	-0,47
Unutrašnji državni dug (u milionima eura) ⁵	401,54	393,21	-2,08
Dug lokalne samouprave (u milionima eura) ⁵	72,8		
EKSTERNI SEKTOR²			
Saldo tekućeg računa (u milionima eura) ²	-454,94	-183,80	
Trgovinski bilans	-1.915,17	-413,55	
Bilans usluga	955,80	79,34	
% pokriva trgovinskog deficita sa ostalim saldima	76,25	55,55	
Saldo tekućeg računa u % od BDP-a	-9,26		

¹ Preliminarni podaci MONSTAT-a za 2021. godinu, shodno kvartalnim procjenama BDP-a. Za 2022. projekcije Ministarstva finansija PER 2022-2024, januar 2022.

² Podaci za I-XII 2021. i I-III 2022. godine

³ Od juna 2018. godine podaci u okviru monetarne statistike sastavljaju se u skladu sa novom metodologijom (https://www.cbcbg.me/slike_i_fajlovi/fajlovi/fajlovi_publikacije/statistika/metodologija_2018.pdf).

⁴ Tekući prihodi i izdaci budžeta, državnih fondova i lokalnih samouprava.

⁵ Shodno novom Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, koji je donijet u 2014, struktura javnog duga je promijenjena. Javni dug je definisan kao dug centralnog nivoa države (državni dug) i lokalnog nivoa (dug lokalne samouprave). Dug lokalnih samouprava isključen je iz strukture unutrašnjeg državnog duga, dok sa druge strane, u unutrašnji dug je dodan iznos koji se odnosi na dug pravnim licima i privrednim društvima. U skladu sa novim Zakonom, u kvartalnim izvještajima prikazuje se državni dug, dok se u godišnjem izvještaju prikazuje javni dug.

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI

Snažan oporavak ekonomske aktivnosti tokom prethodne godine nastavljen je i u prvom kvartalu 2022. godine kada je crnogorska privreda, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, zabilježila realni rast od 7,2% u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Rastu u posmatranom periodu najviše su doprinijeli turizam, trgovina na malo, šumarstvo i saobraćaj, dok je pad evidentiran u ukupnoj industrijskoj proizvodnji i građevinarstvu. Međutim, i pored zabilježenog rasta, u narednom periodu prisutni su broji rizici uzimajući u obzir trenutnu geopolitičku situaciju i inflatorne pritiske.

U posmatranom periodu nastavljen je rast inflacije iz prethodne godine, čemu su snažno doprinijeli rast cijena hrane, pod uticajem povećanja cijena energenata i prehrambenih proizvoda na globalnom nivou, kao i rast domaće agregatne tražnje podstaknut implementacijom programa „Evropa sad“. Potrošačke cijene su u prvom kvartalu 2022. godine u prosjeku bile više za 7,4% u poređenju sa istim periodom prethodne godine, dok je godišnja stopa inflacije, mjerena indeksima potrošačkih cijena, u martu 2022. godine iznosila 9,7%. Zbog visoke uvozne zavisnosti crnogorske ekonomije rastu inflacije u Crnoj Gori u značajnoj mjeri su doprinijeli eksterni faktori.

Ukupna industrijska proizvodnja u prvom kvartalu 2022. godine zabilježila je pad od -15,2% u odnosu na isti period prethodne godine, čemu je najviše doprinio pad proizvodnje u sektorima snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom od -33,4% i vađenje ruda i kamena od -7,4%, dok je proizvodnja u sektoru prerađivačke industrija povećana za 11,2%.

U sektoru turizma došlo je do značajnog rasta dolazaka i noćenja stranih turista, što je indikator povećanja potražnje i nastavka pozitivnog trenda iz prethodne godine. Crnu Goru je u prvom kvartalu 2022. godine, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, u kolektivnom smještaju posjetilo 83.872 turista, što je za 117,47% više u odnosu na uporedni period prethodne godine, dok je istovremeno registrovano 227.907 noćenja, što predstavlja rast od 137,87%. Procijenjeni prihodi od putovanja-turizma, prema preliminarnim podacima, u prvom kvartalu 2022. godine iznosili su 45,36 miliona eura, što je povećanje od 86,52% u odnosu na 2021. godinu, a čini 95,84% ostvarenih prihoda iz rekordne 2019. godine.

Rezultati ostvareni u oblasti saobraćaja u 2022. godini pokazuju pozitivne trendove u svim vidovima saobraćaja. Najveći rast zabilježen je kod prevoza putnika u vazdušnom saobraćaju za 158,97% i željezničkom za 85,29%, čemu je značajno doprinio oporavak turizma i uvođenje novih avio linija prema emitivnim tržištima.

Sektor građevinarstva je u posmatranom periodu zabilježio pad. Vrijednosti izvršenih građevinskih radova, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, bila je manja za -5,24%, dok je istovremeno smanjena i građevinska aktivnost mjerena efektivnim časovima za -6,10% u odnosu na isti kvartal 2021. godine.

Kretanja na tržištu rada ukazuju na povećanje broja zaposlenih u prvom kvartalu ove godine. Prema podacima Monstata, broj zaposlenih u prosjeku je iznosio 213.307 i bio je veći za 23,59% u odnosu na isti kvartal 2021. godine. Kod svih sektora evidentno je povećanje broja zaposlenih, pri čemu je najveći rast zabilježen u sektorima: administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti od 62,67%, usluge smještaja i ishrane od 39,87% i građevinarstva od 34,72%. Najmanji rast broja zaposlenih zabilježen je u sektoru državna uprava i odbrana, i obavezno socijalno osiguranje od 9,30%.

Broj registrovanih nezaposlenih lica u prvom kvartalu 2022. godine, prema podacima Zavoda za zapošljavanje, iznosio je u prosjeku 55.035 odnosno 6,53% više u odnosu na uporedni period prethodne godine. Stopa registrovane nezaposlenosti je u martu iznosila 23,02% i manja je za 0,81 p.p. u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

U posmatranom periodu zabilježen je značajan rast zarada kao rezultat primjene programa „Evropa sad“. Prema podacima MONSTAT-a, prosječna bruto zarada u martu 2022. godine u Crnoj Gori iznosila je 877 eura, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa iznosila 699 eura, i u odnosu na isti period prethodne godine veće su za 11,29%, odnosno 32,39%.

Kretanja u platnom bilansu Crne Gore karakteriše povećanje deficita tekućeg računa usljed rasta domaće potražnje, ali i povećanja cijena robe, posebno energenata, hrane i sirovina na svjetskom tržištu, usljed visoke uvozne zavisnosti crnogorske ekonomije. Prema preliminarnim podacima, deficit tekućeg računa u prvom kvartalu 2022. godine iznosio je 183,80 miliona eura i bio je veći za 12,97% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovakvo kretanje rezultat je povećanja spoljnotrgovinskog deficita, usljed visoke stope rasta uvoza roba, dok je istovremeno, ublažavanju deficita doprinio suficit ostvaren na računima usluga, te primarnog i sekundarnog dohotka. Najveći dio deficita tekućeg računa finansiran je neto prilivom stranih direktnih investicija (88,65%). Na finansijskom računu zabilježen je neto priliv kapitala kao rezultat povećanja neto priliva stranih direktnih investicija, uz istovremeno smanjenje neto odliva po osnovu portfolio i ostalih investicija.

Prema preliminarnim podacima, spoljnotrgovinski deficit iznosio je 413,55 miliona eura i bio je veći za 28,37% u odnosu na isti period 2021. godine. Ovo je rezultat značajnog povećanja uvoza roba koji je iznosio 629,61 milion eura i bio je za 46,35% veći u odnosu na isti period prethodne godine, dok je ukupan izvoz roba iznosio 216,06 miliona eura i bio za 99,95% veći nego u uporednom periodu. Značajno visoke stope rasta izvoza i uvoza robe u velikoj mjeri su, pored rasta potražnje, rezultat povećanja cijena robe, a prije svega energenata, hrane i metala. Na računu usluga zabilježen je suficit u iznosu od 79,34 miliona eura, što je za 40,63% više nego u istom periodu prethodne godine, a rezultat je povećanja prihoda od putovanja-turizma i transportnih usluga. Ukupni prihodi od usluga iznosili su 272,45 miliona eura (rast od 69,77%), dok je istovremeno zabilježeno povećanja rashoda koji su iznosili 193,11 miliona eura (rast od 5,57%). Povećanje priliva doznaka iz inostranstva značajno je doprinijelo rastu suficita na računima primarnog i sekundarnog dohotka koji je ukupno iznosio 150,41 milion eura, što predstavlja rast od 45,97% na godišnjem nivou.

Trend rasta priliva stranih direktnih investicija nastavljen je i u prvom kvartalu 2022. godine. Prema preliminarnim podacima, neto priliv SDI iznosio je 162,94 miliona eura, što je za 94,79%

više u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Ovakvo kretanje rezultat je većeg priliva po osnovu vlasničkih ulaganja koja su iznosila 129,51 milion eura (rast od 78,61%), dok je priliv u formi interkompanijskog duga iznosio 82,24 miliona eura ili 28,08% manje nego u uporednom periodu. U strukturi vlasničkih ulaganja, 45,16 miliona eura odnosilo se na investicije u kompanije i banke (rast od 27,64%), dok su ulaganja u nekretnine iznosila 84,35 miliona eura (rast od 127,19%). Ukupan odliv SDI iznosio je 78,85 miliona eura, što je manje za -25,13% nego u istom periodu prethodne godine.

U prvom kvartalu 2022. godine državni budžet je obilježila povećana naplata budžetskih prihoda i smanjenje konsolidovanih rashoda u odnosu na plan budžeta za 2022. godinu, kao i u poređenju sa istim periodom prethodne godine.

U prilog rastu naplate prihoda ide veća poreska disciplina usljed implementacije projekta elektronske fiskalizacije, kao i rast raspoloživog dohotka građana kroz implementaciju programa „Evropa sad“. Manji kapitalni izdaci, odnosno slabija dinamika izvođenja radova na prioritetnoj dionici autoputa „Bar – Boljare“ determinisali su smanjenje budžetskih rashoda u poređenju sa planiranim, dok su manja izdvajanja sredstava iz tekuće budžetske rezerve najviše uticala na pad rashoda u odnosu na prvi kvartal 2021. godine.

Polazeći od prethodno navedenog, gotovinski deficit budžeta smanjen je za 81,18 miliona eura u poređenju sa istim periodom prethodne godine i procijenjen je na 22,02 miliona eura ili 0,41% BDP-a.

Prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija, na kraju marta 2022. godine, bruto državni dug iznosio je 4.064,40 miliona eura ili 76,59% BDP-a i u odnosu na kraj 2021. godine manji je za -0,63%, usljed redovnog izmirenja kreditnih obaveza i činjenice da tokom prvog kvartala nije bilo novih kreditnih aranžmana. Od ukupnog iznosa bruto državnog duga, na unutrašnji dug se odnosilo 393,22 miliona eura ili 7,41% BDP-a, na spoljni dug 3.671,18 miliona eura ili 69,18% BDP-a. Ukupan neto državni dug (uključujući depozite) iznosio je 3.615,24 miliona eura ili 68,13% BDP-a. Uprkos smanjenju, evidentan je i dalje visok nivo javnog duga, posebno spoljni dug, koji predstavlja ozbiljan rizik i upravljanje njim predstavlja jedan od najvećih izazova upravljanja crnogorskom ekonomijom.

Centralna banka je i tokom prvog kvartala 2022. godine, u okviru svojih nadležnosti, nastavila da pruža podršku u cilju ublažavanja posljedica pandemije koronavirusa i aktuelne geopolitičke situacije. Kroz izmjene i dopune Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja epidemije COVID-19 na finansijski sistem, Centralna banka je usvojila dodatne mjere privremenog karaktera u cilju ublažavanja potencijalno negativnog uticaja promjene cijena hartija od vrijednosti na kapitalnu poziciju kreditnih institucija usljed povećane volatilnosti na finansijskim tržištima, izazvane COVID-19 krizom, a naročito situacijom u Ukrajini.

Tokom prvog kvartala 2022. godine, bankarski sektor je karakterisalo očuvanje sigurnosti i stabilnosti. Visok nivo likvidnih sredstava, kao i rast kredita, doprinijeli su stabilnosti bankarskog sistema. Likvidna aktiva banaka na kraju marta 2022. godine iznosila je 1.360,45 miliona eura, što predstavlja pad od 3,16% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupni krediti banaka na kraju marta 2022. godine iznosili su 3.498,5 miliona eura, što je 2,36% više u odnosu na isti uporedni period. Ipak, složena ekonomska situacija uzrokovana pandemijom odrazila se negativno na rast nenaplaćenih kredita, koji su na kraju prvog kvartala činili 6,50%, ukupnih kredita, što predstavlja

rast od 1,05 p.p. na godišnjem nivou. U posmatranom periodu bankarski sektor je ostvario pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 12,39 miliona eura.

Višegodišnji trend smanjenja aktivnih kamatnih stopa nastavljen je i u ovoj godini. Prosječna ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa na ukupne kredite na kraju marta 2022. godine iznosila je 5,59% i u odnosu na kraj 2021. godine bila je niža za 0,07 p.p. Istovremeno, prosječna ponderisana efektivna pasivna kamatna stopa iznosila je 0,30% i bilježi pad od 0,04 p.p. u odnosu na kraj prethodne godine.

Na kraju marta 2022. godine kapital MFI iznosio je 40,83 miliona eura ili 2,92% više nego na kraju prethodne godine, dok je njihova bilansna suma u istom periodu povećana za 0,42% na 80,48 miliona eura. MFI su tokom tri mjeseca 2022. godine ostvarile neto dobit u iznosu od 1,16 miliona eura. Na kraju marta 2022. godine bilansna suma lizing kompanija iznosila je 41,17 miliona eura, što predstavlja rast od 1,63% u odnosu na kraj prethodne godine, dok je profit ovih finansijskih posrednika iznosio 158.000 eura.